

Criteris de qualitat d'una pràctica educativa de referència en educació per a la sostenibilitat a l'escola

Criteris amb relació a la participació, la presa de decisions i l'acció

L'educació per a la sostenibilitat requereix que les persones es facin coresponsables d'un objectiu, d'un projecte, d'una decisió, de la resolució d'un problema, etc., que no demana una resposta individualitzada, sinó col·lectiva, debatuda, parlada, consensuada, pactada i acordada per tots i totes. Participar és compartir responsabilitats i implicar-se en accions col·lectives. A participar s'aprèn participant. Però, per a això, s'han de donar les condicions adequades.

No és tant important la quantitat d'actuacions que un centre realitza com la possibilitat d'interaccions que una determinada actuació pot generar. Això vol dir crear espais per a la participació de tota la comunitat educativa i per a la interrelació entre el centre i el seu entorn.

La participació és un procés i, per tant, cal assumir la seva variabilitat en funció dels components que intervenen, el context i el moment. Com a procés necessita temps, per planificar, aplicar i avaluar.

En el centre educatiu, la participació converteix l'alumnat en protagonista en la presa de decisions i en el control d'aquestes. No ens ha de preocupar la idea de compartir amb ell autoritat i facultat de decisió. Necessitarem més temps, però les actuacions seran més pertinents i efectives. I no hem d'oblidar que l'alumnat només sentirà necessitat de participar si es tracta d'un tema que sent com a propi, com a necessari.

1. Afavoreix la participació i la implicació de tota la comunitat educativa

L'educació per a la sostenibilitat es basa en un procés d'ensenyament - aprenentatge, en el qual tota la comunitat educativa (professorat, alumnat, famílies, personal no docent del centre, entitats i col·lectius de l'entorn, Administració local, etc.) tingui la possibilitat d'interactuar per participar en les accions que el centre educatiu decideix desenvolupar. Amb el compromís de tota la comunitat educativa s'aconseguirà un millor impacte d'aquestes accions, tant en el disseny com en la realització.

2. L'alumnat és protagonista

El centre de l'acció educativa ha de ser el propi destinatari, i ha d'incorporar els seus interessos i les seves necessitats d'aprenentatge, partint també de la seva realitat i considerant la seva diversitat. Aquesta premissa s'ha de tenir en compte tant en la presa de decisions, com en l'organització i l'avaluació.

Cal, doncs, plantejar situacions que siguin significatives per a l'alumnat i que del procés d'aprenentatge se'n deriven elements per a la reflexió, la presa de decisions i l'actuació, tot posant en joc coneixements, però, també normes, valors, actituds i creences.

3. Afavoreix la cohesió del centre i la interacció entre els diferents nivells educatius, generacions i col·lectius.

Cal anar més enllà de la transmissió d'informació i optar per fomentar capacitats i habilitats, que s'aprenen relacionant-se no només amb el medi, sinó també amb altres persones. Aquestes experiències permetran adquirir nous valors i aptituds construïts col·lectivament, sobre la base del treball conjunt. Aquest treball ha d'incorporar altres actors de la comunitat educativa per enriquir la construcció participativa del centre, fomentant l'intercanvi entre generacions i col·lectius.

4. Promou el treball en xarxa entre l'equip docent

Un procés de canvi cap a la sostenibilitat en un centre educatiu necessita d'un grup impulsor afí, de professorat amb potencial de mobilització, però també requereix d'un treball col·laboratiu entre l'equip docent, que ha de fer seu el projecte i implicar-se per treballar-lo des de la seva perspectiva. El treball en xarxa es basa principalment en el sentiment de pertinença, però també en el treball cooperatiu entre els seus membres.

criteris amb relació a la visibilitat i la comunicació dels resultats

Comunicar (del llatí *communicare*) significa compartir, posar en comú. La comunicació és aquell procés de desenvolupament i intercanvi de missatges entre diversos actors amb l'objectiu de promoure l'extensió de coneixements, actituds i comportaments. Un procés bidireccional, on tots els actors són emissors i receptors.

No és possible iniciar un procés participatiu sense accions de comunicació abans, durant i després del procés, perquè no es poden prendre decisions sense comptar amb tota la informació. Cal promoure la comunicació d'aquells resultats fruit del treball acurat obtingut a partir de l'anàlisi de les dades, fomentant l'autonomia i la iniciativa de l'alumnat. Tampoc no podem entendre una acció de comunicació ambiental de qualitat sense tenir en compte què opina el públic a què s'adreça l'acció i sense estar disposats a acceptar que la seva opinió pot modificar la nostra acció.

Cal que la comunicació s'integri de manera natural tant en els processos de participació com en les actuacions que es porten a terme. Comunicar un procés o una actuació és imprescindible perquè prengui una altra dimensió i arribi a altres actors perquè s'hi puguin implicar.

Cal, per tant, normalitzar la participació i la comunicació i, per fer-ho, caldrà repensar i consolidar canvis en l'organització del centre.

5. Els resultats finals són visibles, constatables i es reflexiona sobre ells

Una acció educativa produeix uns resultats, que han de ser vivencials i visibles. Tan l'alumnat com la comunitat educativa han de poder percebre els canvis que genera l'activitat o el programa i, fins i tot, en determinats casos, l'entorn del centre ha de constatar aquests canvis. Comprendre la utilitat de la seva acció permetrà motivar-ne els protagonistes i reforçar el grup.

6. Es fa difusió entre la comunitat educativa

Informar a través dels mitjans de comunicació adequats i disponibles en el centre (cartellera, espais web, etc.) afavoreix el coneixement per part de la comunitat educativa. Però si volem que aquesta s'hi impliqui activament, hem de informar-la de com pot participar. Cal tenir en compte la comunicació i la visualització, com a mínim, en tres moments: en el disseny de l'acció, en el seu desenvolupament i en l'avaluació. Per tant, hem de planificar la difusió com un procés continu.

7. L'activitat es projecta fora del centre

L'àmbit d'actuació d'un centre educatiu és limitat. Per això, cal sortir d'aquest entorn més proper per comunicar el procés i els resultats; així com per trobar altres agents que poden facilitar o millorar l'acció del centre. A més, sovint la transferència cap a l'entorn aporta un reconeixement extern que dóna un valor afegit a l'acció i permet donar a conèixer el treball que fa el centre.

criteris en relació als valors

Per a un canvi cultural com el que cerca l'educació per a la sostenibilitat, es necessiten nous valors que fonamentin les actuacions de la societat que volem.

Una societat que pugui analitzar les injustícies i els problemes socioambientals, per tal d'actuar i proposar solucions als reptes. L'educació en valors i l'educació per a l'acció comporten aprenentatges referents al coneixement racional i també a l'emocional o afectiu, que es desprenen de l'increment de la confiança en l'acció individual o col·lectiva, o de l'aprenentatge de l'experiència adquirida.

Educar per a l'acció en un món cada vegada més globalitzat comporta acceptar que les respostes als nous reptes impliquen, en la majoria de casos, una mirada multidisciplinària en què entren en joc diversitat de coneixements, habilitats i escales, així com valors i emocions. Això vol dir treballar les competències enteses com la capacitat de mobilitzar el coneixement, les habilitats cognitives i pràctiques i les motivacions per analitzar una determinada situació/problema i decidir la nostra resposta.

Una educació en valors promou el respecte, l'esforç, la cooperació, la responsabilitat, el compromís, etc. Aquests valors afavoreixen un canvi d'actituds en la vida quotidiana de l'alumnat i el dota d'eines per actuar en noves situacions.

8. L'activitat fomenta el pensament crític

Tenir una opinió pròpia sobre un esdeveniment és una característica de les persones crítiques, que no donen per bona tota la informació que reben, sinó que busquen els arguments i els valors implícits darrera d'una informació.

9. Promou l'autonomia, la responsabilitat i la coherència

L'educació per a la sostenibilitat és una educació competencial i de valors que promou l'autonomia personal de l'alumnat per prendre decisions i actuar davant els reptes ambientals de l'entorn proper. Apel·la a la seva responsabilitat, és a dir, a la capacitat de respondre d'alguna cosa, com a ciutadà conscient de les conseqüències dels seus actes. Una responsabilitat que ha de portar a la coherència en les accions dins i fora del centre.

10. Afavoreix la presa de consciència de l'impacte de les pròpies accions

A través de la reflexió, la comunitat educativa pren consciència dels impactes de les seves accions amb relació a com consumim, com ens desplaçem, com gestionem els nostres recursos, com utilitzem els recursos naturals, etc.. Alhora s'afavoreix la valoració de l'entorn proper natural, social i cultural.

Criteris amb relació al procés d'ensenyament-aprenentatge

Incorporar l'educació ambiental a l'educació formal suposa entendre l'ensenyament aprenentatge com un procés en el qual l'eix del treball són les accions vinculades a la millora de l'entorn. Són aquestes les que donen significat a l'aprenentatge, permeten el lligam dels diferents continguts i afavoreixen l'adquisició de competències.

L'educació per a la sostenibilitat promou el procés d'ensenyament – aprenentatge que contribueix a estimular la formació de societats socialment justes i ecològicament equilibrades, capaces d'establir relacions d'interdependència sense renunciar a la seva identitat pròpia.

11. La proposta educativa és significativa per l'alumnat

És a dir, ha de partir dels interessos, les necessitats i la realitat del propi alumnat. Haurà de servir per a resoldre algun problema. Per aconseguir la implicació i aprenentatge actiu de l'alumnat, cal que aquest doni sentit i significat a l'activitat; per això cal partir de situacions que connectin amb la seva realitat i els seus interessos. La proposta ha de ser oberta, perquè el propi alumnat pugui decidir el què i el com.

12. Es treballa al voltant d'una acció en un context definit

No es pot deslligar l'educació ambiental de l'acció; aquesta ha d'estar, per tant, al centre de l'activitat. L'acció és la que dona sentit a l'activitat i afavoreix l'adquisició de competències, ja que és l'acció la que fa emergir la necessitat del treball cooperatiu, la creativitat i la implicació de les emocions.

És al voltant de l'acció que l'alumnat ha de mobilitzar coneixements, procediments i actituds des d'on es promouen els canvis i s'aporten beneficis a l'entorn. I, per tant, és important que aquesta acció estigui contextualitzada i doni resposta a una necessitat real que s'hagi identificat.

L'objectiu d'educar per fer ciutadanes i ciutadans competents s'aconsegueix treballant en contextos propers que tinguin significat per a l'alumnat; i on aquest identifiqui necessitats reals que el portin a actuar donant-hi resposta des de les seves competències.

13. Afavoreix la creativitat

Per millorar el futur cal saber-lo imaginar i ser capaç d'innovar i d'inventar noves propostes per resoldre problemes. Cal doncs plantejar situacions on l'alumnat hagi de proposar alternatives diverses i on la creació en grup de noves solucions faci emergir la intel·ligència col·lectiva de l'alumnat.

14. Afavoreix les habilitats comunicatives

L'ensenyament aprenentatge és un procés on la comunicació serveix per compartir, contrastar i consensuar el coneixement. Adquirir la competència comunicativa lingüística i audiovisual, és a dir, l'ús del llenguatge de tot tipus per a comprendre la realitat i construir coneixement compartit, és una de les habilitats que fomenta l'educació per la sostenibilitat.

15. Es fomenta l'observació i l'experimentació

L'observació dels fenòmens i l'experimentació haurien de ser el punt de partida en el treball dels diferents continguts o s'haurien d'incorporar al llarg del procés. Un aprenentatge des de la pràctica facilita l'adquisició de sabers, crea connexions amb la teoria i facilita la identificació dels aprenentatges adquirits i l'aplicació d'aquests a altres situacions i realitats.

16. Promou el treball cooperatiu

El compromís per a millorar l'entorn comporta consensuar, compartir, acordar objectius i treballar conjuntament amb els altres. Aquest aprenentatge s'adquireix des de la pràctica, fomentant situacions on el grup s'hagi d'organitzar, col·laborar en diverses tasques i arribar a acords.

17. Treballa les emocions i l'afectivitat

El treball de les emocions incorpora la capacitat de l'alumnat de reconèixer els seus propis sentiments i els dels altres, i de centrar en les emocions part del procés d'aprenentatge. Una proposta educativa ha de motivar i emocionar l'alumnat per poder impregnar-lo de noves actituds i aptituds. Per això, cal afavorir la capacitat de gaudir amb les actuacions i generar interès a partir d'una pràctica vivencial.

18. L'acció educativa té una funcionalitat i es pot aplicar a contextos i situacions diferents d'aquells a on es va originar l'aprenentatge

La resolució d'un problema concret ha d'aportar uns coneixements que permetin ser aplicats per a resoldre altres problemes en contextos diferents.

criteris amb relació als objectius i als continguts

L'èxit d'una proposta educativa per a la sostenibilitat es juga en bona part en la definició dels objectius i en la bona selecció dels continguts, adequats al context on es realitza l'activitat. La finalitat de l'acció educativa i els valors que es volen promoure seran els pilars de l'actuació, que cal que concordin amb els de l'educació per a la sostenibilitat. Els objectius i els continguts han de contribuir a adquirir nous coneixements i valors ambientals, així com l'assoliment dels resultats esperats.

Hem de tenir present que l'argumentació és una activitat fonamental en la generació de coneixement. I, per tant, l'hem de promoure.

19. Els objectius estan ben definits i són compartits i consensuats

Tota activitat d'ensenyament - aprenentatge ha de tenir uns objectius ben definits, expressats de manera clara i entenedora per facilitar la comprensió per part de l'alumnat. En el disseny de l'activitat cal tenir en compte la comunicació dels objectius per tal que l'alumnat se'ls apropiï.

Per a la formulació dels objectius dos preguntes són clau: què volem millorar exactament i què hem de ser capaços de fer per millorar-ho?. Els objectius han d'estar formulats en termes d'accions globals susceptibles de ser adaptades localment.

20. La realització de l'activitat aporta nous coneixements

Un aprenentatge competencial que afavoreixi l'aprenentatge significatiu i que aportï nous coneixements és imprescindible perquè l'activitat tingui sentit. Uns coneixements que poden ser conceptuals (saber conèixer), procedimentals (saber fer) o actitudinals (saber ser i estar).

21. L'activitat relaciona transversalment els continguts de diferents àrees

El ple desenvolupament de la personalitat, que contempla la Llei Orgànica d'Educació, necessàriament implica treballar des de la transversalitat, fomentant la relació entre àrees i amb altres eixos o projectes de centre.

22. Els continguts són coherents amb els objectius (o permeten assolir-los)

Tots aquells aspectes essencials que els objectius plantegen han d'estar relacionats amb uns continguts bàsics que els desenvolupin. Es poden establir uns continguts mínims, específics i concrets, i després uns altres continguts que es poden adquirir segons els interessos de l'alumnat.

Críteris amb relació a la mirada de la complexitat

"L'educació per a la sostenibilitat va associada a la cultura de la complexitat" (Mayer, 1997), complexitat entesa com una manera de pensar i construir el coneixement en què el risc, la incertesa, la imprevisibilitat i la consciència dels límits conformen una manera de mirar. Això implica fer atenció als processos i no només als estats finals, a la rellevància de les qüestions més que a l'exactitud dels resultats; posar en evidència els límits i els problemes i entendre que les solucions ni són úniques ni permanents.

Cal comprendre el món actual i la seva història assumint la diversitat d'aspectes que cal tenir en compte en cada fenomen. Les coses no són simples: hi ha contradiccions, conseqüències no esperades i aspectes que es complementen i generen sinergies.

23. Es tenen en compte els principis de la sostenibilitat (ambiental, econòmic i social)

La mirada ambientalitzadora comporta una anàlisi global del fenomen o fet estudiat i incorpora els conceptes i procediments de l'economia, l'ecologia i la societat, tot relacionant-los.

24. El tractament dels diferents temes inclou la perspectiva històrica, la situació actual i els escenaris de futur

La inclusió de la dimensió temporal en les propostes educatives és un dels recursos que afavoreixen l'assumpció de la dimensió ambiental.

Preguntar-se i estudiar com eren les coses abans —com es resolien, quins eren els protagonistes, quines decisions es van prendre— permet explicar el present com a resultat d'un procés en el qual s'ha intervingut o deixat d'intervenir .

Aquesta reflexió és clau per a l'objectiu central de l'educació ambiental, que és actuar per millorar el present i el futur. Per tant, és important preguntar-se quin és per a nosaltres el futur ideal, quin és el possible i quin el probable.

25. Es treballa la perspectiva local i global

Un objectiu de l'educació ambiental és prendre consciència que les accions que es realitzen en un lloc poden tenir repercussió en altres que poden ser distants en l'espai i en el temps. A l'hora de prendre decisions, cal analitzar les conseqüències a escala global de les accions locals, és a dir, analitzar la dimensió local i global dels fenòmens.

criteris amb relació a l'entorn

El centre educatiu és un node de referència cada cop més important en el seu entorn. Les relacions entre els principals agents de la comunitat educativa són complexes i molt enriquidores i no només pels vincles que es produeixen dins del centre, sinó per les possibilitats d'acció que es poden dur a terme en l'entorn proper, si aquestes relacions se saben aprofitar.

L'entorn proper ens dona la possibilitat d'establir relacions amb altres agents del territori (veïns, entitats, administracions, associacions...), els quals aporten als processos d'ensenyament que es desenvolupen als centres un context on donar sentit al contingut que s'aprèn.

L'entorn ens aporta informació significativa (dades reals i actuals), nous espais per a conèixer i transformar, diàleg i complicitat amb altres agents, la possibilitat d'actuar com a ciutadania compromesa amb un món millor. Emmarcar les actuacions en l'entorn proper és la millor manera que l'alumnat descobreixi a la pràctica el sentit de molts dels conceptes que, si no es vinculen a la realitat propera, poden quedar massa abstractes.

26. Afavoreix el coneixement, la relació i el compromís amb l'entorn

El centre educatiu és un espai de compromís entre l'alumnat i el professorat. Un espai de relació que comparteixen per aprendre i desenvolupar al màxim les seves capacitats. La complicitat entre l'alumnat i el professorat pren una nova dimensió si en el seu diàleg l'entorn és un dels elements més rellevants. El que passa al voltant del centre, el que hi ha fora de la porta de l'escola, el que llegim o veiem en els diferents mitjans de comunicació... són elements claus que el professorat ha d'utilitzar amb l'alumnat per desenvolupar de manera natural les competències bàsiques i el vincle amb l'entorn proper.

No hi ha entorns millors ni pitjors, ni més bonics ni més lletjos, ni més interessants ni més avorrits. És important donar valor a l'entorn que ens envolta a nivell conceptual i també a nivell emocional. El barri, el carrer, el municipi és l'entorn proper en el qual vivim, treballem, estudiem, ens desplacem, comprem, ens divertim, ... Formar part d'un entorn del qual hem de ser capaços de descobrir i analitzar els aspectes més positius i negatius. Un lligam emocional que implica interès i compromís per actuar-hi i millorar-lo.

27. L'actuació transforma l'entorn

La finalitat de l'educació per a la sostenibilitat és la de capacitar ciutadans que actuïn i transformin el seu territori. A actuar s'aprèn actuant i l'entorn ens facilita múltiples possibilitats d'actuació més o menys complexes. L'actuació ha de transformar l'entorn dins de les possibilitats reals que disposi el centre. L'alumnat, per mitjà d'aquesta acció, ha de viure una experiència que el faci sentir que és part implicada i responsable del que es proposa.

28. Afavoreix el treball en xarxa amb altres centres, entitats i institucions del municipi.

Saber treballar en xarxa és molt més que dividir-nos un seguit de tasques. L'entorn permet relacionar-nos amb persones amb altres coneixements, altres experiències i opinions i altres maneres de fer. Podem afavorir l'intercanvi i la col·laboració amb altres centres, entitats o amb l'Administració local. Aquest treball en xarxa també ens permet poder fer visible i donar a conèixer en un altre entorn el que ja fem i trobar aliances i complicitats amb els nostres interessos per fer créixer les nostres accions.

criteris amb relació a la gestió de recursos

Un dels objectius de l'educació per a la sostenibilitat és promoure la reflexió; l'anàlisi de la realitat que ens envolta, a partir del qual decidir què volem fer per millorar-la. Un dels aspectes que cal analitzar és la gestió i el consum de recursos del centre, a fi de concretar les propostes d'acció que el centre es planteja per aconseguir una gestió més sostenible i un consum més responsable de materials i recursos (aigua, energia, paper,) en tots els àmbits: aules, menjadors, patis, consergeria, secretaria...

A banda de casa seva, l'escola és l'espai més proper que té l'alumnat i la resta de la comunitat educativa per a actuar; per a expressar des de l'acció la seva coresponsabilitat en la millora de l'entorn. A més, una bona gestió dóna coherència al treball educatiu del centre i esdevé un exemple per a l'acció.

Aquest procés d'educació dels hàbits, lluny de pretendre la reproducció de conductes, ha d'iniciar-se amb un procés que permeti comprendre el problema, i fer una recerca i una anàlisi de les diverses solucions possibles, així com de les raons de les decisions que finalment es prenen. D'aquesta manera, evitem que els nous comportaments siguin percebuts com a respostes puntuals, aïllades i definides com a noves "normes". Perquè l'objectiu és aconseguir que, des del coneixement, l'alumnat i tots els membres de la comunitat educativa interioritzin actituds, hàbits i conductes responsables vers aquest entorn més proper. I que aquesta capacitació els permeti enfrontar-se a noves situacions i actuar-hi de manera responsable.

29. Millorar la gestió sostenible dels recursos utilitzats al centre per tal d'esdevenir un model

El centre educatiu és un espai compartit per molta gent que requereix un plantejament de la gestió dels seus recursos (residus, aigua, energia, mobilitat, biodiversitat, materials utilitzats...). Promoure cada any millores en la gestió del centre és un fet important per adonar-nos de la feina que hem fet i de la que encara ens queda per a apropar-nos a ser un espai model i coherent amb els valors que volem compartir amb

la comunitat educativa. Una bona gestió del centre dóna coherència al treball educatiu i esdevé un exemple per a l'acció.

Però, quan parlem de gestió, no hem d'oblidar que hi ha aspectes que depenen exclusivament de les pràctiques que portem a terme en el centre i d'altres que la comunitat educativa no pot resoldre, on la nostra capacitat d'acció és ben diferent. Per tant, hem de fer una bona anàlisi i proposar solucions, però, per no generar frustració, hem de ser conscients de quins són els límits de les nostres accions en la millora de la gestió.

30. L'ús de recursos que necessita l'activitat és coherent amb els criteris de sostenibilitat

L'educació ambiental i la sostenibilitat són molt més que uns continguts concrets que ha d'assolir l'alumnat. Són una manera d'entendre el món i una manera d'actuar-hi. És molt important que tot allò que forma part d'un procés d'ensenyament-aprenentatge estigui relacionat amb els valors que es treballen en aquest procés i sigui coherent amb ells. Es considera important tenir en compte criteris de sostenibilitat (durabilitat, respecte al medi ambient, perdurables, baix impacte, etc.) a l'hora d'escollir els materials per desenvolupar les activitats, i evitar que es creïn recursos que no s'utilitzaran posteriorment.

Criteris amb relació a l'avaluació

L'avaluació és l'element clau en qualsevol procés d'aprenentatge. Permet, al llarg de tot el procés, identificar les dificultats, els avanços que s'han produït i el grau d'assoliment de les fites proposades. Sense l'avaluació no podem detectar els encerts i els aspectes que cal millorar de les nostres propostes educatives; ens ajuda, per tant, a dissenyar bones estratègies educatives.

El paper de l'avaluació és rellevant en tots els processos d'aprenentatge; però cal disposar de criteris, indicadors i bons instruments perquè tot allò que a la teoria considerem necessari sigui aplicable a la realitat quotidiana i sigui l'eina que acompanya al docent i a l'alumnat en el seu procés.

La tasca més interessant a l'hora d'avaluar és la d'interpretar la informació. Els propòsits que hem formulat a l'inici ens serviran de guia per escollir les dades més rellevants. Aquests propòsits són complexos perquè l'educació per a la sostenibilitat és un espai complex, on les relacions i les responsabilitats entre diferents agents sempre són presents.

31. Les activitats d'avaluació són coherents amb els objectius

Avaluem per analitzar el grau d'assoliment de les fites que ens hem proposat. Els objectius de millora han de ser avaluables amb els criteris i indicadors escollits per a aquesta funció, dissenyats abans de la realització de l'activitat. L'alumnat pot participar en la definició d'aquests indicadors mitjançant criteris acordats entre tots/es.

Si a més, aquesta avaluació, la fem de forma continuada, aconseguirem un increment progressiu del coneixement. El seguiment del procés i l'avaluació dels resultats són fonamentals per a identificar les possibles desviacions i fer els ajustos necessaris,

introduint millores quan sigui oportú, sense esperar al final del procés, quan, en moltes ocasions, és massa tard.

32. S'especifiquen els criteris i indicadors concrets

Els criteris d'avaluació i els indicadors d'assoliment qualitatius només es poden definir adequadament si es refereixen a objectius de millora específics.

Els criteris d'avaluació responen als atributs ideals que volem aconseguir, és a dir, descriuen els diferents elements i característiques dels objectius. Els indicadors són l'eina que permet observar de manera tangible si el criteri es compleix.

L'explicitació dels criteris i dels indicadors d'assoliment fa visible el que podríem anomenar els "descriptors ocults de les nostres accions pedagògiques". Això permetrà no només orientar-nos millor en relació amb els objectius de millora que volem aconseguir sinó també avaluar de forma compartida: quan explicitem ajudem a interpretar el que s'amaga darrera de les coses i a fer un seguiment del propi procés de millora.

33. Es fomenta l'autoavaluació

La proposta educativa ha de fer èmfasi en l'aprendre a aprendre. L'alumnat necessita disposar d'espais de reflexió individuals i col·lectius destinats a fomentar la seva autoavaluació. Per fer-ho ha de tenir a l'abast instruments que l'ajudin a fer aquest anàlisi del seu procés d'aprenentatge pel que fa a continguts, procediments i valors. Necessita de criteris d'avaluació clars que siguin explicitats i compartits des de l'inici del procés educatiu, i que no siguin considerats com a instruments de control (èxit o fracàs de l'activitat), sinó com una eina per a facilitar els aprenentatges.

34. Té continuïtat en el temps i projecció de futur

L'educació no és un camí o un procés lineal o puntual, sinó llarg i creuat i l'educació ambiental ha de ser una combinació de pluja fina i de xàfec. Els aprenentatges s'han de fer en continu i, per això, les actuacions han d'arrelar en el centre i han de formar part de la seva identitat, tarannà i rutina, és a dir, de l'ADN de l'escola; per tant, s'ha de promoure que tinguin continuïtat i possibilitat de creixement.